

B01-1988

Boekman
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel 243750

JAARVERSLAG 1988

BOEKMANSTICHTING

WERKPLAN 1990

(060.555) 021.6:008: 710

Jaarverslag 1988 - werkplan 1990

**Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel. 243739**

BOEKMANSTICHTING

Jaarverslag 1988

Werkplan 1990

Amsterdam, 1989

Boekmanstichting, Herengracht 415, 1017 BP Amsterdam
Ontwerp omslag en lay-out: Thijs van Delden
Typewerk: Mies van Splunter, Ina Wienesen-Blokker
Zetwerk: George de Bruin, Mies van Splunter
Druk: Krips Repro Meppel

INHOUD

Jaarverslag 1988	7
Inleiding	9
Bestuur	9
Personeel	10
Projecten	15
Studie over cultuurspreiding	15
Fonds Scheppende Toonkunst	15
Toneelbeleid in Nederland	16
Negrofilia	16
Presentatie 'And Bid Him Sing'	16
Amsterdams Cultureel Onbehagen	17
Contactdag kunstonderwijs en -onderzoek	17
Presentatie Jaarboek 3	18
Onderzoek in opdracht van Prins Bernhard Fonds	19
Bedrijfsmonumenten	19
Overige projecten	19
Bibliotheek	23
Documentatie	25
Culturele Pool	25
Kroniek	25
Handboeken	26
Stages, congresdeelname, overleg en overige bijeenkomsten	27
Stages, scripties	27
Deelname congressen en andere activiteiten	27
Huishoudelijke aangelegenheden	29
Lijst van publikaties Boekmanstichting 1988	31
Selectie van publicistische activiteiten buiten de Boekmanstichting	32

Werkplan 1990	35
Inleiding	37
Informatie	39
Bibliotheek	39
Kunst: kroniek en politiek	39
Communicatie	41
Boekmancahier	41
Inventarisatie Kunstonderzoek	41
Europese contacten	42
Scriptieprijs	42
Sociaal-democratie en kunstbeleid	42
Klankrechtwijzer	43
Privatisering en cultuur	43
Kunstenaarscongres	43
Onderzoek	45
Onderzoeksopdracht Prins Bernhard Fonds	45
Cultuur en economie	45
Musici in beroeps- en orkestverband: het bestel en de politiek	46
Galleries en kunsthandel in Nederland: ontwikkeling en perspectieven	46
Beeldende kunstbeleid van provincies en vier grote steden	47
Vergelijking toegangsprijzen podiumkunsten	47
Restaureren van monumenten	48

INLEIDING

Op 9 december 1988 bestond de Boekmanstichting 25 jaar. Aan de vooravond van die negende december vond een plechtigheid plaats in de aula van de Universiteit van Amsterdam. Aldaar werd de *Boekmanleerstoel kunstsociologie* officieel in gebruik genomen met de oratie van B. Kempers, die door het curatorium van deze stoel, bestaande uit J. Goudsblom, A.J.F. Köbben, P.W.M. de Meijer en P.A.M. Spaninks, unaniem als de meest geschikte kandidaat voor deze leerstoel werd voorgedragen. Ter gelegenheid van de viering van het vijfentwintig jaar bestaan wees de voorzitter van de Boekmanstichting, in een korte spreekbeurt voorafgaande aan de oratie, op het belang van de stichting voor onderzoekers, politici en beleidsmakers in de culturele sector. De nieuwbenoemde bijzonder hoogleraar Kempers wijdde zijn oratie aan de delicate betrekkingen tussen kunstenaars en opdrachtgevers, in dit geval opdrachtgevers van socialistische huize.

Bestuur

Enige vacatures in het bestuur die bij het aanbreken van 1988 nog openstonden konden worden vervuld. Als opvolgster van de in 1987 overleden C. Commandeur, die op voordracht van de FNV deel uitmaakte van het bestuur, trad aan mevrouw J. Loeb, beeldende kunstenares en gewezen vakbondsbestuurder. Voorts nam W. Padt, medewerker podiumkunsten voor de provincie Noord-Holland op voordracht van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen de plaats in van A. van Gemert, wiens bestuursperiode van zes jaar tot een einde was gekomen. Tenslotte volgde mevrouw I. Günther, gedeputeerde voor onder andere de Monumentenzorg in de provincie Zuid-Holland, mevrouw T. van Velzen op, die vanwege het beëindigen van haar Statenlidmaatschap verkoos haar bestuurszetel in de Boekmanstichting op te geven.

Op 31 december 1988 was het bestuur als volgt samengesteld:

- voorzitter: A.J.F. Köbben;
- vice-voorzitter: mevrouw C. van Lakerveld, op voordracht van de Nederlandse Museumvereniging;
- penningmeester: J.C. Dona, op voordracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Deze drie bestuursleden vormden tevens het dagelijks bestuur van de stichting.

De overige leden waren:

- G. Brinkgreve, op voordracht van de Nationale Contactcommissie voor Monumentenbescherming;
- mevrouw I. Günther, op voordracht van het Interprovinciaal Overleg;
- mevrouw J. Loeb, op voordracht van de Federatie Nederlandse Vakbeweging;
- G.W. Padt, op voordracht van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen;
- L. Samama, op voordracht van de Raad voor de Kunst;
- C. Schepel, op voordracht van het Nationaal Overleg voor Gewestelijke Cultuur.

Als waarnemer van het Ministerie van WVC trad op:

- H. Withaar.

In 1988 heeft het bestuur vijf keer vergaderd; voorts heeft het dagelijks bestuur op 30 november een bespreking gehad ten departemente, met de heren Withaar en Adams van het Stafbureau Cultuurbeleid.

Personeel

Het gewoeker met de bijna non-existente ruimte op de personeelsbegroting en het moeizaam in balans houden van materiële en personele uitgaven duurde onverminderd voort in 1988. De door directie en bestuur nieuw geformeerde plaats van redacteur werd door mevrouw M. van der Tweel bezet tot 1 september. Per die datum aanvaardde zij een betrekking bij de Nationale Woningraad. Een maand later, op 1 oktober, liep het dienstverband met O. Valkman, die een lange reeks van jaren aan de Boekmanstichting was verbonden als wetenschappelijk medewerker, ten einde.

Op 18 augustus nam het bestuur een beslissing over de invulling en proportionering van de personeelsformatie van de Boekmanstichting voor de komende tijd, rekening houdend enerzijds met de verlangens van de diverse afdelingen binnen de stichting, en anderzijds met het beschikbare budget. Gezien de structurele tekorten viel die beslissing niet gunstig uit voor de wetenschappelijke staf. Na de bezuinigingen van 10 jaar geleden, waarbij het budget van de stichting werd gehalveerd en diensgevolge ook de wetenschappelijke staf werd gereduceerd tot ongeveer de helft van de op dat moment geldende omvang, betekende dit opnieuw een niet geringe adering. Twee overwegingen gaven echter de doorslag. Ten eerste kan de stichting onmogelijk bezuinigen op dienstverlening aan derden (die met name door de bibliotheek wordt verzorgd). Ten tweede is het incidenteel mogelijk extra onderzoekers aan te trekken voor onderzoeksprojecten die de stichting voor diverse opdrachtgevers verricht. Daarmee kan zij onderzoeksmatig de kwaliteit ontwikkelen die nodig is om als onderzoeksinstituut in de vaart te blijven. Voor het ontvouwen van een duurzaam onderzoeksprogramma over de hele linie van het kunst- en cultuurbeleid is de formatie-omvang evenwel te klein. De ontstane vacatures werden in hoofdzaak door interne herschikkingen

opgevuld. In de vacature Valkman werd voorzien door de aanstelling van mevrouw T. Gubbels als lid van de wetenschappelijke staf. Zij was reeds enige tijd verbonden aan de Boekmanstichting, en wel in het kader van het project Handboeken Kunsten. Mevrouw Gubbels studeerde sociologie aan de Universiteit van Amsterdam en debuteerde als publiciste bij de Boekmanstichting met een essay over het kunstbeleid van de Communistische Partij Nederland, in historisch perspectief. H. van Dulken verlegde zijn werkterrein van onderzoek naar redactiewerk. In overleg met betrokkene, wetenschappelijke staf en bestuur is Van Dulken zich vanaf september 1988 intensief met het publikatiebeleid van de stichting gaan bemoeien. Hij is onder meer belast met de eindverantwoordelijkheid voor de jaarboeken en het *Boekmancahier*.

Via zijn bijzonder hoogleraarschap ging B. Kempers ook deel uitmaken van de wetenschappelijke staf van de stichting. Zijn aanstelling geldt voor één dag per week en komt tot stand via een detacheringsregeling met de Rijksuniversiteit Groningen.

De aanstelling van J. Huizing, die in de bibliotheek als dienstweigeraar een tijdlang werkzaam was, liep in de zomer ten einde. Vanwege grote drukte in de bibliotheek is hem verzocht in de tweede helft van 1988 af en toe in te springen. Na een selectieprocedure kon per 1 juli een nieuwe 'erkende gewetensbezwaarde' worden aangesteld in de persoon van L. Grooteman. Om iets te doen aan de structurele onderbezetting van het bibliotheekpersoneel is mevrouw M. Lindhout verzocht om in plaats van twee-en-een-halve dag drie dagen te gaan werken. Zij stemde daarin toe. G. de Bruin profileerde zich verder in zijn coördinerende taak en ging zich daarnaast intensief bemoeien met het onafwendbare proces van automatiseren, dat zich over de volle breedte van de stichting dient te voltrekken. Naast het definitief in gebruik nemen van de geautomatiseerde catalogus in de bibliotheek, is het in gebruik nemen van het DeskTop-programma Ventura een belangrijke vooruitgang in de publikatiemogelijkheden van de Stichting. Het is nu mogelijk goedkoper 'mooiere' publikaties te laten verschijnen.

De heren Jansen en Smithuijsen konden in oktober weer fulltime gaan werken, aangezien de ergste financiële nood tegen de herfst was geweken. De heer Jansen verkoos echter 90% te blijven werken: de resterende tien procent werd aan de arbeidsduur van de heer Van Dulken toegevoegd. De vaste personele bezetting bleef voor het overige ongewijzigd. Zij was over het geheel genomen als volgt (peildatum 31-12-88):

directeur: C. Smithuijsen (100%);

staf: H. van Dulken (70%), mevrouw T. Gubbels (60%) T. Jansen (90%), B. Kempers (20%);

documentatie: mevrouw I. van Hamersveld (80%) en mevrouw T. Pronk (100%);

bibliotheek: G. de Bruin (100%), mevrouw J. Dekker-Retel (50%), mevrouw M. Lindhout (60%), L. Grooteman (100%);
secretariaat: mevrouw M. van Splunter (100%), mevrouw I. Wienesen-Blokker (100%);
huishouding: mevrouw P. Dietz (50%).
Voor de Handboeken waren voor korte of langere tijd werkzaam mevrouw S. Hoogervorst, mevrouw N. Huizinga en mevrouw J. Verwey.

De medewerkers van de Boekmanstichting bespraken hun werkzaamheden in de maandelijksse stafvergaderingen. In oktober werd afscheid genomen van mevrouw M. van der Tweel die, na vele jaren op wisselende contracten aan de stichting verbonden te zijn geweest, besloot een andere werkkring te zoeken. Het afscheid werd gevierd met een bezoek aan rijksmuseum Kröller-Müller, alwaar ook werd gememoreerd dat T. Jansen precies een decennium als wetenschappelijk medewerker in dienst was. In juli werd mevrouw J. Dekker-Retel gefêteerd vanwege haar trouwe inzet voor de bibliotheek: een dienstverband van 15 jaar. Gedenkwaardige bijeenkomsten waren voorts de viering van het tienjarige jubileum van mevrouw Van Hamersveld en mevrouw Pronk, luister bijgezet met een rondleiding door het Muziektheater, en de feestelijke bijeenkomst in de zaal van de stichting op 9 december, exact de vijfentwintigste verjaardag van de stichting.

Op 13 april ontmoetten vertegenwoordigers van het Stafbureau Cultuurbeleid van het Departement Culturele Zaken en leden van de wetenschappelijke staf van de Boekmanstichting elkaar om te spreken over het onderzoeksprogramma van de respectieve instanties. Tevens werd de nieuwe medewerker voor onderzoek bij het stafbureau, de heer W. Bina, aan de Boekmanstaf voorgesteld.

In 1988 was een aantal losse medewerkers aan de stichting verbonden. J. Nederveen Pieterse had tot eind mei 1988 bij de stichting onderdak in verband met het project 'Negrofilia' (zie aldaar). Mevrouw M. de Waal was in verband met het project 'Jongeren en Kunst', dat de Boekmanstichting in opdracht van de Raad voor het Jeugdbeleid uitvoerde, enige maanden in dienst van de stichting. Voorts werd met de werkgevers van A.M. Bevers en mevrouw S. Hietbrink elk vanaf 1 september, een detacheringsovereenkomst gesloten. Die werkgevers zijn achtereenvolgens de Katholieke Universiteit Brabant en de Stichting voor Economisch Onderzoek van de Universiteit van Amsterdam. Samen met B. Kempers maken zij deel uit van het team van onderzoekers dat de Boekmanstichting samenstelde ten behoeve van een onderzoek in opdracht van het Prins Bernhard Fonds (zie onder 'projecten'). Het team werd gecompleteerd met vaste medewerkers van de Boekmanstichting: mevrouw T. Pronk als vakreferente en C. Smithuijsen als projectcoördinator. Als vrijwillige onderzoeksassistente meldde mevrouw A. van der Bruggen zich aan. Hoewel zijn activiteiten eerst recht in 1989 zouden starten was C. Bruin,

eveneens aangetrokken voor het PBF-onderzoek, reeds bij de vergaderingen van het onderzoeksteam aanwezig.

Financiën

Het jaar 1988 werd afgesloten met een tekort van f 5.290,-. De administratie werd verzorgd door de Stichting Centrale Administratie Welzijnszorg, regionaal kantoor Amsterdam.

PROJECTEN

Studie over cultuurspreiding

Ter gelegenheid van het officiële afscheid van J. Kassies als voorzitter van de Boekmanstichting vond op 2 juni op de Boekmanstichting een bijeenkomst plaats om een en ander te vieren. De verschijning van de bundel 'In ons diaconale land' kreeg een extra cachet omdat J. Riezenkamp, directeur-generaal van het departement van Cultuur het eerste exemplaar ervan aan de jubilaris overhandigde. De heer Riezenkamp presenteerde een doorwrochte verhandeling over cultuurspreiding, bevattende de meest recente denkbelden van de minister van WVC aangaande deze problematiek. Namens de Boekmanstichting werd oud-voorzitter Kassies toegesproken door zijn opvolger, A. Köbben. In zijn dankwoord liet Kassies blijken dat met het scheiden van de Boekmanstichting zijn cultuurpolitieke rol bij lange na niet is uitgespeeld. Integendeel: als nieuw lid van de Eerste Kamer maakte hij zich juist op om de degen met minister Brinkman te kruisen, uitgerekend op het terrein van de cultuurspreiding.

Fonds Scheppende Toonkunst

Zoals gemeld in het vorige jaarverslag maakte C. Smithuijsen een studie van het doen en laten van het Fonds voor de Scheppende Toonkunst. Dit vanwege de statutaire verplichting van het fonds om zijn daden eens per vijf jaar door een externe instantie te laten beoordelen. Op 14 januari werd het rapport 'Het Fonds voor de Scheppende Toonkunst 1982 - 1987, een beoordeling van beleid en werkwijze' overhandigd aan R. de Leeuw, voorzitter van het Fonds. Bij de overhandiging merkte de auteur op dat wie in de culturele sector wil evalueren nergens op kan terugvallen. Bij gebrek aan systematische analyse en vergelijking is er niets waaraan de verrichtingen van een instelling kunnen worden gemeten. Dientengevolge wordt de waarde van een instelling in hoofdzaak bepaald door de publieke opinie, door politieke krachtsverhoudingen of door ambtelijke overwegingen.

In zijn dankwoord merkte R. de Leeuw op dat het zojuist opgeleverde rapport het bestuur van het Fonds meer zekerheid gaf dat het gevolgde selectiesysteem bij de behandeling van aanvragen voor subsidie van componisten voldoende garantie biedt voor een rechtvaardige honorering van alle verschillende soorten compositorisch werk. Hij hoopte dat - daar waar iedereen klaar staat om een oordeel te vellen over de beslissingen van het Fonds - het vertrouwen van

subsidiegever en betrokkenen in het functioneren van het Fonds zou kunnen worden versterkt.

Toneelbeleid in Nederland

Op 27 april 1988 werd een studie van P. Ligthart over toneelbeleid in Nederland gepresenteerd. Deze studie - gepubliceerd door de Boekmanstichting - omvat vijfendertig jaar toneelbeleid, waarbij het accent is komen te liggen op het vraagstuk van de beleidsmatige en inhoudelijke sturing van geldstromen, die de overheid in het kader van theatrale activiteiten beschikbaar stelt. De in de analyse opgeworpen vraag betreft in essentie de volgende: moet het bestede subsidiegeld ten goede komen aan de toneelmakers, aan het toneelpubliek of aan beide? Ligthart laat zien dat door de jaren heen verschillende doelstellingen bij de middelen zijn gezocht en geformuleerd, al naar gelang er wijzigingen optraden in het denken over de functie van het toneel voor de samenleving. Ter gelegenheid van het uitkomen van 'Toneelbeleid in Nederland, subsidiëring en advisering vanaf 1950' vond een debat op de Boekmanstichting plaats. Hieraan namen deel H. Croiset, dramaturg bij de Haagse Comedie/Het Nationale Toneel en J. Sternheim, artistiek leider bij theater Frascati. Beide debaters lieten zien hoe groot de kloof tussen beleid en politiek aan de ene kant en de theaterpraktijk aan de andere kant feitelijk is. Croiset belichtte de enorme problemen die een theatermaker heeft bij het uitvoeren van zijn opdracht.

Negrofilia

Op 26 augustus vond de laatste bespreking plaats van de begeleidingscommissie van het project 'Negrofilia'. Over de opzet en samenstelling van de begeleidingscommissie werd al gerapporteerd in het jaarverslag 1987. De onderzoeker, J. Nederveen Pieterse, kon na een dienstverband bij de Boekmanstichting van precies een jaar zijn onderzoek afsluiten met een lijvig rapport, dat de basis vormt van een publikatie uit te komen bij de geplande expositie in het Tropenmuseum. Deze expositie, 'Wit over Zwart' genaamd, zal aan de hand van een aantal thema's inzicht bieden in de wijzigingen die zich in de loop der tijden hebben voorgedaan in de manier waarop blanken de zwarte medemens afbeelden: veel stereotypische en stigmatiserende beelden. Over de interpretatie van die ontwikkeling gaat het rapport van Nederveen Pieterse. In het najaar van 1988 werd in een bespreking tussen de eigenaren van de collectie de stichting Cosmic Illusions, het Tropeninstituut, het ministerie van WVC, de Boekmanstichting en de onderzoeker, J. Nederveen Pieterse de basis voor het tentoonstellingsproject gelegd.

Presentatie 'And Bid Him Sing'

Er is zowel een thematisch als een personeel verband tussen deze paragraaf en de vorige. Vernon February, lid van de begeleidingscommissie Negrofilia, hield

door de jaren heen lezingen over literatuur in voormalige Europese kolonies. Ook de Zuid Afrikaanse literatuur, geschreven in het Afrikaans vormt onderwerp van bespreking, alsmede de taal van de zwarte stedelingen, 'Flytal'. Deze lezingen werden gebundeld en in boekvorm uitgegeven bij Keegan and Paul te Londen. Het boek werd gepresenteerd op de Boekmanstichting - dankzij een financiële bijdrage van de NOVIB - op 4 november.

Amsterdams Cultureel Onbehagen

Samen met de culturele accommodatie Paradiso en het dagblad Het Parool organiseerde de Boekmanstichting, in de persoon van H. van Dulken een avond over cultureel onbehagen, met name in en over Amsterdam. De gebeurtenis voltrok zich op zondagavond 16 oktober in een afgeladen Paradiso aan de Weteringschans. De avond werd gepresenteerd door Jan en Nico Haasbroek en gaf een aantal genodigden de gelegenheid zich te beklagen over het culturele peil van de hoofdstad. Dat leverde een reeks uiteenlopende toespraken op. Geconcludeerd kon worden dat het met het cultureel onbehagen aan het eind van de jaren tachtig wel meeviel.

Contactdag kunstonderwijs en -onderzoek

In 1988 werd één contactdag gehouden, op vrijdag 11 november. Tijdens de zitting, bezocht door vertegenwoordigers van een aantal universiteiten, hogescholen en andere instellingen van onderwijs of onderzoek op het gebied van cultuur werden twee spreekbeurten gehouden. Voorts werd aandacht besteed aan de voortgang van het door de Boekmanstichting geëntameerde project rond de coördinatie van het kunstonderzoek.

De lezingen werden gehouden door C. Smithuijsen en T. IJdens. Beiden gingen in op de problemen van het zogenaamde evaluatieonderzoek. Elk presenteerde de bevindingen van een studieproject: Smithuijsen over het Fonds voor de Scheppende Toonkunst (zie boven) en IJdens over het Fonds voor de Letteren. Een en ander leidde tot een levendige discussie die des te belangrijker was omdat het ministerie van WVC zijn voornemen kenbaar heeft gemaakt alle door de overheid gefinancierde fondsen aan een onderzoek te willen onderwerpen. Daarbij zal de vraag naar de artistieke kwaliteit en de effecten op de culturele markt van via die fondsen gesubsidieerde kunstwerken (composities, boeken, films, schilderijen en sculpturen) worden aangesneden.

Twee stagiaires van de Boekmanstichting, mevrouw S. van Hoorn en A. Vijge, deden tijdens de contactdag verslag van hun rondtocht langs universitaire instellingen in Nederland. Zij gingen op zoek naar onderzoeksactiviteiten en de resultaten daarvan op het terrein van kunst, cultuur en beleid. Mevrouw van Hoorn concentreerde haar aandacht op scripties over dit terrein, geschreven door doctoraalstudenten van uiteenlopende studierichtingen: sociale

wetenschappen, letteren, economie, rechten et cetera. Haar omzwervingen leverden een vangst op van om en nabij de dertig scripties. Deze werden aan het bestand van de bibliotheek toegevoegd, waar inmiddels een code is ingevoerd waarmee scripties als publikatievorm zijn op te sporen. Voorts ontwierp mevrouw Van Hoorn een formule met behulp waarvan de Boekmanstichting kan gaan functioneren als een Landelijk Meldpunt voor Doctoraalscripties. Dit met het doel de zogenaamde 'grijze literatuur' aan de vergetelheid te onttrekken en via de bibliotheek toegankelijk te maken.

De heer Vijge hield zich bezig met lopend kunstonderzoek van professionele wetenschapsbeoefenaren. Om hier binnen korte tijd enig zicht op te krijgen richtte Vijge zich primair op die instellingen die een taak hebben in het inventariseren van lopend onderzoek. Daarnaast voerde hij gesprekken met sleutelfiguren bij faculteiten waar onderzoeksprojecten lopen en met onderzoekers zelf. Aldus ontstond een tamelijk compleet beeld van de projecten, die diverse onderzoekers op het terrein van kunst en kunstbeleid onder handen hebben. Mevrouw Van Hoorn en de heer Vijge gingen tijdens de contactdag uitvoerig in op hun bevindingen en oogstten veel belangstelling van de aanwezigen voor de resultaten van hun inspanningen.

Presentatie Jaarboek 3

Een week na het uitspreken van zijn inaugurele reden begaf de bekleder van de Boekmanleerstoel, B. Kempers zich in een debat met C. Blotkamp, hoogleraar kunstgeschiedenis aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, R. Scholte, op de internationale markt opererend schilder, T. van Grootheest, Hoofd Afdeling Beeldende Kunsten van het Ministerie van WVC en J.W. Schrofer, directeur van de Rijksacademie van Beeldende Kunsten. Aanleiding voor dat debat was het verschijnen van Jaarboek 3 Kunst en Beleid in Nederland, een reeks die samen met uitgeverij Van Gennep wordt uitgebracht in de serie *Boekmanstudies*.

De bijdrage van Kempers in Jaarboek 3 gaat over aanbod, afname en bemiddeling van moderne kunst in Nederland tussen 1945 en 1988. Voorts bevat Jaarboek 3 een artikel van J. Hart dat het kunstbeleid in ons land tussen 1848 en 1918 in kaart brengt.

Tenslotte bevat het Jaarboek een overzicht van de belangrijkste momenten in de parlementaire behandeling van de kunsten in het seizoen 1985 - 1986, geschreven door mevrouw F. Cannegieter, en de kroniek van kunst en beleid 1986, opgesteld door mevrouw T. Pronk. De rede van minister Brinkman over cultuurspreiding, uitgesproken door de directeur generaal Culturele Zaken (zie hierboven) is ook in het jaarboek afgedrukt.

Onderzoek in opdracht van Prins Bernhard Fonds

In de loop van het jaar kwamen de onderzoekers, die ten behoeve van het project 'Vijftig jaar particuliere steun en overheidszorg voor cultuur' bijeen zijn gebracht, een aantal malen bijeen. In samenspraak met de begeleidingscommissie, bestaande uit N. Wilterdink, voorzitter, P.W.M. de Meijer en A.J.F. Köbben, groeide langzaam aan een onderzoeksopzet. Het onderzoek zal een aantal thema's behandelen, te weten de beeldende kunst en de musea, de monumentenzorg, de podiumkunsten en de letteren. Aan de behandeling van deze thema's wordt een financieel overzicht toegevoegd dat probeert een indicatie te geven van de omvang van de particuliere bijdragen aan cultuur in relatie tot de financiële inspanningen van de overheid, alles over het tijdvak van een halve eeuw. De opzet van het onderzoek is zodanig, dat inzicht wordt gegeven in de veranderingen die vanaf de oorlog zijn opgetreden in het bestedingspatroon van overheden en particulieren. Waarom geeft men aan cultuur en wat verwacht men daarvoor terug te krijgen?

Bedrijfsmonumenten

In 1988 is bij de Boekmanstichting de studie 'Bedrijfsmonumenten en overheid' verschenen, geschreven door T. Jansen. Dit boek biedt een overzicht van de stand van zaken op het terrein van de industriële relictten in relatie tot museumbeleid en - vooral - de meest recente ontwikkelingen in de monumentenzorg. De studie is verschenen op een moment dat het meer dan ooit nodig is om de bedrijfsmonumenten onder de aandacht te brengen. In het licht van de decentralisatie van de monumentenzorg naar de gemeenten, die de afgelopen jaren in gang is gezet, is dat nodig omdat bescherming nog steeds alleen op bescheiden schaal plaatsvindt. Ook het van start gaan van het Monumenten Inventarisatie Project bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg is van belang voor de registratie van objecten van bedrijf en techniek en voor bescherming in de toekomst. Tenslotte markeert het vijfjarig bestaan van de Stichting Federatie Industrieel Erfgoed Nederland een periode van opbouw en consolidatie, waarna echter nieuwe inzet voor het behoud van deze objecten nodig zal zijn. De functie van dit rapport is dat het voor iedereen die zich in theorie en praktijk met deze materie bezighoudt een inventarisatie biedt van de belangrijkste ontwikkelingen op dit gebied. Het rapport besluit met een aantal beleidsaanbevelingen, die zouden kunnen leiden tot een effectiever bescherming van industriële monumenten, en met een uitgebreide literatuurlijst 'Industriële objecten en (decentralisatie van) monumentenzorg'.

Overige projecten

Mevrouw T. Pronk brengt de gang van zaken rond de invoering en inhoud van de Wet Behoud Cultuurbezit in Nederland in kaart, mede in verband met de toekomstige ratificatie van de Unesco-conventie inzake de middelen om de

onrechtmatige invoer, uitvoer of eigendomsoverdracht van culturele goederen te verbieden en te verhinderen. Zij doet dit in het kader van haar studie rechten. Naar verwachting zal haar speurwerk uitmonden in een publikatie, die de Boekmanstichting te gelegenertijd zal uitbrengen.

Op 14 maart organiseerden de Provincie Noord-Brabant, de Federatie van Kunstenaarsverenigingen en het Nederlands Theater Instituut in het kader van de jaarlijks terugkerende activiteiten rond het provinciale kunstbeleid een dag over bestuurlijke taakverdeling op het terrein van de dans. De Boekmanstichting werd verzocht deze dag te becommentariëren op zodanige wijze, dat de aanwezigen niet zozeer hun eigen inbreng in een verslag zouden kunnen teruglezen, maar wel een beeld van de complexiteit van het dansbeleid voorgespiegeld zouden krijgen. Die complexiteit zou dan moeten worden verhelderd door de analytische beschrijving van een buitenstaander. De Boekmanstichting vond deze buitenstaander in de persoon van mevrouw F. Cannegieter. De publikatie die zij verzorgde zag het daglicht evenwel pas in 1989.

Voor de laatste maal gaf de Boekmanstichting de Belastinggids voor Kunstenaars uit. Deze was zoals altijd samengesteld door Otto Valkman. Het vertrek van Valkman was niet de enige reden dat deze uitgave werd gestaakt: publikaties van dit type kunnen beter door daartoe in het leven geroepen veldorganisaties worden verzorgd. In dit geval betrof dat de Federatie van Kunstenaarsverenigingen, die de publikatie van belastinggidsen voor kunstenaars in gewijzigde vorm ook daadwerkelijk heeft overgenomen.

Het onderzoek naar het aankoopbeleid van vijftien Nederland musea voor moderne kunst en de Rijksdienst Beeldende Kunst werd in 1988 voortgezet, onder meer met interviews met de directies. T. Jansen stelde op basis daarvan een deelverslag samen en begeleidde in 1988 de politicologiestudent T. van der Wel tijdens diens onderzoek naar de reorganisatie van het Nederlandse museumbestel tussen 1976 en 1987. Het verslag daarvan verscheen in december 1988 als doctoraalscriptie bij de vakgroep Bestuurskunde van de Universiteit van Amsterdam. Het museumonderzoek zelf werd in 1988 overgenomen door mevrouw T. Gubbels, inmiddels lid geworden van de wetenschappelijke staf. Over opzet en werkwijze is gerapporteerd in het jaarverslag 1987. De publikatie van het rapport vindt eerst in 1989 plaats.

Onder auspiciën van de Boekmanstichting heeft M. Dols enige tijd werk verricht op het gebied van een internationale prijsvergelijking toegespitst op de toegangskaartjes voor podiumkunsten. Een en ander op verzoek van het Amsterdams Uit Buro (AUB). Door omstandigheden heeft het onderzoek niet geleid tot publicabele resultaten. Besloten werd het project op een andere leest te schoeien en een andere onderzoeker aan te trekken. Voor verdere informatie zij verwezen naar het werkplan 1990.

Mevrouw M. de Waal heeft in de loop van 1988 haar onderzoek naar de houding van een aantal Goudse scholieren ten opzichte van de gevestigde kunst afgerond. Publikatie van de resultaten vond echter pas in 1989 plaats.

In opdracht van de Universiteit van Amsterdam boog de Boekmanstichting zich over de samenstelling van een reader over kunstbeleid. Ter realisatie daarvan werd mevrouw A. de Sitter in de loop van '88 aangetrokken.

BIBLIOTHEEK

Evenals voorgaande jaren heeft de bibliotheek in 1988 zes Aanwinstenlijsten uitgebracht met daarin per nummer een kleine driehonderd nieuwe artikelen en boeken. De Aanwinstenlijst die in augustus verscheen was nummer 60, waarmee de reeks haar tienjarig bestaan vierde. Ter gelegenheid daarvan schreef bibliotheekmedewerkster mevrouw M. Lindhout een inleiding en werden in het nummer vijf boekbesprekingen gepubliceerd.

Nummer 62 (december 1988) van de Aanwinstenlijst besteedde aandacht aan het vijftienvijftig jarig bestaan van de stichting. Mevrouw Lindhout stelde deze keer samen met mevrouw T. Gubbels een lijst samen van alle publikaties die de Boekmansstichting in de eerste kwart eeuw van haar bestaan naar buiten heeft gebracht. C. Smithuijsen schreef een inleiding over de taakstelling en positie van de stichting, en de veranderingen daarin.

De gestage groei van het bibliotheekbezit heeft in 1988 geleid tot een nijpend gebrek aan ruimte. Was de groei van de collectie van de bibliotheek regelmatig te noemen, het gebruik van de bibliotheek nam explosief toe: in 1984 bedroeg het aantal uitleningen 1100, in 1986 1500 en in 1988 het dubbele, 3000. Oorzaken van die stijging moeten gezocht worden in de toenemende maatschappelijke belangstelling voor kunst en cultuur en het toenemend aantal studierichtingen op dit gebied aan de universiteiten en hogescholen. Ook de verbeterde toegankelijkheid van de collectie door het gebruik van de geautomatiseerde catalogus zal tot meer uitlening hebben geleid. In het werkplan van 1988 werd al aangekondigd dat indien de proef om bibliotheekbezoekers met behulp van een computer de catalogus te laten raadplegen zou slagen, deze zoekmethode definitief in gebruik genomen zou worden. De proef werd een succes. Op grond van de testresultaten is besloten om een subsidie bij het Ministerie van WVC aan te vragen voor meer apparatuur zodat de handmatige catalogi kunnen worden afgeschaft. Dit zal voor het bibliotheekpersoneel dat door het toenemend gebruik van de bibliotheek onder extra werkdruk is komen te staan de mogelijkheid bieden zich weer meer met het beheer van en het aankoopbeleid voor de collectie bezig te houden.

DOCUMENTATIE

Culturele Pool

Behalve de gebruikelijke tijdschriften-documentatie-activiteiten die de deelnemers aan de Culturele Pool verrichtten en die resulteerden in een geannoteerd artikelenbestand van bijna 600 titels en het geregelde overleg hierover, werd in 1988 een wijziging in de openstelling van het samenwerkingsverband voor derden voorbereid. Abonnering op het gegevensbestand in de vorm van cataloguskaartjes kon tot dan toe slechts op het totale aanbod aan artikelen, en betrof derhalve de gehele kunstensector. Gecombineerd met een relatief hoge prijs was daarmee de drempel voor een aantal instellingen te groot om tot het nemen van een abonnement over te gaan. Het maken van een onderwerpskeuze werd wenselijk geacht. Een onaangename consequentie daarvan was dat de samenwerking met de AVO, de sociale werkplaats, verbroken moest worden. Vanaf de beginperiode van de CUPO had de AVO tot grote tevredenheid zorg gedragen voor het typen en afdrukken van het kaartenbestand. Nu levering van deelbestanden door deze instelling niet mogelijk bleek, werd gezocht naar een alternatief voor het gebruikelijke productieproces. Daarbij kon dankbaar gebruik worden gemaakt van de bij de Boekmanstichting geïnstalleerde computers. Met het ontwikkelen van een programma door G. de Bruin, werd de mogelijkheid van deelabonnementen op het CUPO-bestand gerealiseerd. Deze nieuwe manier van vermenigvuldigen van de kaartjes gaat gepaard met een materiële (kost)prijs-verlaging van de fiches, en daarmee met een prijsverlaging van een abonnement. Behalve in de vorm van een kaartenbestand, werd het mogelijk zich te abonneren op de CUPO-gegevens op floppy-disks. Vooral voor geautomatiseerde bibliotheken en/of documentatie-instellingen heeft deze wijze van aanleveren grote voordelen. Ook kwam in 1988 het, door het Ministerie van WVC fraai uitgegeven, 'Verslag van de periode 1984-1986' van de CUPO uit.

Kroniek

In 1988 is voortgegaan met het opstellen van de Kroniek van kunst en beleid in Nederland, een chronologisch overzicht van besluiten van de verschillende overheden op het gebied van kunst en cultuur(beleid), van de reacties daarop in het veld en van andere belangrijke gebeurtenissen in de culturele sector. De kroniek over het jaar 1986, dit maal toegankelijker gemaakt via trefwoorden,

vond nog een plaats in Jaarboek 3, en verscheen in 1988. Voor de al in kaart gebrachte kalenderjaren 1987 en 1988 echter, zou een ander publikatiekanaal gevonden moeten worden. Nadat de oorspronkelijke optie, een vaste rubriek in het driemaandelijks door de Boekmanstichting uit te geven tijdschrift, was vervallen, werd besloten de Kroniek zelfstandig uit te geven samen met het, voorheen eveneens in de Jaarboekenreeks ondergebrachte, overzicht 'Kunsten in het parlement'. Voor meer informatie over dit nieuwe jaarschrift zie werkplan 1990.

Handboeken

Vanaf het voorjaar is binnen de Boekmanstichting veelvuldig en intensief overleg geweest over de voortgang van het handboekenproject. Aanleiding daartoe was een voortdurende onvrede over het project, in hoofdzaak te wijten aan een ongelukkige organisatorische en produktionele constructie en aan onvoldoende middelen om de reeks in een aanvaardbaar tempo af te maken en bij te houden. Een door het ministerie van WVC betaald onderzoek naar de organisatorische stand van zaken rond de handboekenreeks resulteerde in een aantal helder geformuleerde alternatieven met betrekking tot een bestuurlijke formule voor de reeks. De samenwerking met de uitgever, SDU, zou kunnen worden voortgezet, dan wel zou de SDU de reeks op eigen kracht kunnen uitbrengen. Overwogen zou voorts kunnen worden een andere uitgever te zoeken, of de Boekmanstichting de reeks zelfstandig voort te laten zetten. Bij een aantal van de alternatieven zou de afhankelijkheid van subsidies voortduren.

Het al of niet continueren van de reeks is vele malen in het bestuur aan de orde geweest, en ook besproken tijdens de ontmoeting tussen het bestuur en vertegenwoordigers van het Departement van Cultuur. Uiteindelijk is besloten de reeks af te stoten en de SDU te verzoeken haar zelfstandig voort te zetten. Overwegingen daarbij waren de moeizame organisatorische constructie, waarbij Boekmanstichting en SDU zo ongeveer veroordeeld waren met elkaar op een weinig efficiënte manier samen te werken. Daarnaast was men van mening dat het project wel erg veel beslag legde op de toch al kleine staf van de stichting, ten detrimente van andere projecten, die al lang op verwezenlijking wachtten.

STAGES, CONGRESDEELNAME, OVERLEG EN OVERIGE BIJEENKOMSTEN

Stages, scripties

De volgende stagiaire(s) en scriptieschrijvers waren in 1988 aan de Boekmanstichting verbonden:

- H. van de Minkelis deed een stage-onderzoek naar de beroepsperspectieven van de beeldende kunstenaars sinds de opheffing van de Beeldende Kunstenaars Regeling. Begeleider; mevrouw T. Gubbels;
- mevrouw J. Oskamp schreef een scriptie over het overheidsbeleid ten aanzien van hedendaagse muziek, in het bijzonder ten aanzien van het muziekcentrum 'De IJsbreker'. Begeleider: C. Smithuijsen;
- T. van der Wel schreef een scriptie getiteld: 'De reorganisatie van het museumbestel 1976 - 1987'. Adviseurs: T. Jansen en C. Smithuijsen
- mevrouw F. Cannegieter bereidde een scriptie voor over het Nederlands dansbeleid (publikatie 1989). Begeleiding: C. Smithuijsen;
- mevrouw S. van Hoorn en A. Vijge deden elk een stage op het terrein van het kunstonderzoek in Nederland (zie hierboven onder 'Contactdag kunstonderwijs en -onderzoek'). Begeleiders: H. van Dulken en C. Smithuijsen;

Deelname congressen en andere activiteiten

Mevrouw T. Pronk ging op 19 april naar een seminar op de Universiteit van Amsterdam over internationale verdragen, onder de titel: Wat is een verdrag waard? Voorts woonde zij op 3 oktober aan de Erasmusuniversiteit een dag bij van de landelijke Studievereniging Internationale Betrekkingen onder de titel 'Cultuur in Europa'. Tenslotte was zij op 10 oktober aanwezig bij de vergadering van de Vaste Kamercommissie over het WRR-rapport 'Cultuur zonder grenzen'.

Mevrouw T. Gubbels was lid van de programmacommissie van het congres 'De kunst, de stad en de markt', gehouden op 22 en 23 september in Dordrecht. Zij woonde een symposium bij georganiseerd door de Nederlandse Vereniging voor Kunst en Kunstmanagement op 19 mei. Op 30 november, 1 en 2 december woonde zij een congres bij over de actualiteit van de Kritische Theorie van de Frankfurter Schule aan de Erasmus Universiteit.

C. Smithuijsen was betrokken bij de actie rond het behoud van het theater 'De Kleine Komodie' te Amsterdam. Hij schreef een profielschets over het theater

onder de titel 'Kleine Komedie: artistieke aspiraties onder een bescheiden naam'. Op 18 april zat hij een studiedag in Tiel voor, georganiseerd door de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties in Nederland (VSCD) onder de titel 'Hoe kijk je naar een voorstelling?' Op 22 april hield hij een spreekbeurt op een studiedag over geografische cultuurspreiding, georganiseerd door de stichting Nationaal Overleg Gewestelijke Cultuur. Eind september presenteerde hij een paper getiteld 'Public spending on Dutch composers' op het vijfde congres voor economie en cultuur in Ottawa en op 1 december leidde hij een debat over 'de toekomst van de kunst', georganiseerd door het Vormingscentrum van de Vrije Universiteit van Amsterdam.

HUISHOUDELIJKE AANGELEGENHEDEN

Met grote voortvarendheid werd de automatisering bij de stichting doorgevoerd, hetgeen vooral zichtbaar werd aan het toenemende aantal computers in de bibliotheek en tekstverwerkers elders in het gebouw. De medewerkers hebben zich grotendeels vertrouwd kunnen maken met deze nieuwe apparatuur, hetgeen vooral ten goede komt aan de snelheid waarmee teksten drukklaar kunnen worden gemaakt.

Ter gelegenheid van het vijftiende jaar bestaan van de Boekmanstichting hebben mevrouw I. van Hamersveld en T. van Delden, die als ontwerper veel voor de stichting doet, in de parterregang een tentoonstelling gemaakt met als onderwerp de grafische vormgeving van de Boekmanpublicaties 1963 - 1988. De tentoonstelling was voor het eerst te bezichtigen op 8 december, de dag waarop het kwarteeuwfeest werd gevierd.

C. Smithuijsen deed op zijn weg naar Ottawa ook New York city aan om een bezoek te brengen aan mevrouw H. Boekman, de dochter van Emanuel. Zij woont vanaf mei 1940 in de Verenigde Staten en bleek nog in het bezit te zijn van in de vergetelheid geraakte teksten van Boekman. Deze teksten, tezamen met een schat aan foto's, kranteknipsels en prenten werden in twee boekentassen meer naar Nederland genomen, waar zij de basis zijn gaan vormen van de viering van Boekmans promotie 1939 - 1989.

LIJST VAN PUBLIKATIES 1988

T. Gubbels en I. van Hamersveld. *Filmfondsenboekje*: overzicht van financieringsbronnen voor filmmakers. Uitgave van de Stichting Fonds voor de Nederlandse Film en de Boekmanstichting.

N. Huizinga. *Handboek muziek*, eindred. I. van Hamersveld en S. Hoogervorst. Verschenen bij de Staatsuitgeverij.

In ons diaconale land: opstellen over cultuurspreiding van A.M. Bevers e.a., aangeboden aan J. Kassies bij zijn afscheid als voorzitter van de Boekmanstichting. Uitgave van Van Gennep en de Boekmanstichting.

T. Jansen. *Bedrijfsmonumenten en overheid: rijk, provincie, gemeente*.

P. Ligthart. *Toneelbeleid in Nederland: subsidiëring en advisering vanaf 1950*.

Kunst en beleid in Nederland 3. B. Kempers, De macht van de markt; J. Hart, Kunst, regeringszaak? 1848-1918; L.C. Brinkman, Cultuurspreiding; F. Cannegieter, De kunsten in het parlement 1985-1986; T. Pronk, Kroniek van kunst en beleid in Nederland 1986. Uitgave van Van Gennep en de Boekmanstichting.

B. Kempers. *Socialisme, kunst en reclame*. Oratie. Uitgave van De Arbeiderspers.

-*Aanwinstenlijst 57 t/m 62*, met daarin boekbesprekingen van:

J. Dona

nr. 60 'In ons diaconale land: opstellen over cultuurspreiding' Amsterdam, 1988.

H. van Dulken

'Het regeringsbeleid ten aanzien van de eigentijdse beeldende kunst in Nederland, 1848-1918', J. Hart, doctoraalscriptie, Amsterdam 1988.

M. Fernhout

nr. 62 'Kunst, beeldvorming en bedrijf', J. Fransman en C. Schouten, Den Haag, 1988.

T. Gubbels

nr. 62 'Art and money', E.C. Baker (ed.), New York 1988.

H. Hoek

nr. 60 'Toneelbeleid in Nederland vanaf 1950: subsidiëring en advisering', P.

Ligthart, Amsterdam 1988.

T. Jansen

nr. 57 'Sandberg, tussen Stedelijk Museum en stadhuis', P. Rorink,

doctoraalscriptie, Groningen 1986.

nr. 60 'Omstreden herstel: kritiek op het restaureren van monumenten', W.F.

Denslagen, Den Haag 1987

B. Kempers

nr. 59 'De andere kant van de theaterpraktijk', B. Dieho e.a., Amsterdam 1985.

R. Nieuwstraten

nr. 57 'Kunst, macht en mecenaat: het beroep van schilder in sociale

verhoudingen 1250 - 1600' B. Kempers, diss. Amsterdam, 1987.

C. Smithuijsen

nr. 59 'Trends in the arts: a multinational perspective', L. Hantrais, T.J.

Kamphorst (ed.), Amersfoort 1987

nr. 59 'Kwaliteit (een verkenning)', H. Haasse in opdracht A'dams Fonds voor de Kunst, Amsterdam 1987

nr. 60 'Schrijvers en fonds' eindrapport evaluatieonderzoek Fonds voor de Letteren, T. IJdens, Tilburg 1988.

nr. 62 'The democratic muse: visual arts and the public interest', E.C. Banfield, New York 1984.

J. Verwey

nr. 62 'De positie van de vrouw op het terrein van de cultuur', advies Raad voor de Kunst, Informatiebulletin 19, 1988 en: 'Vrouwen, kunst en media: advies over de positie van de vrouw op het terrein van de cultuur, Emancipatieraad, Den Haag 1988.

De redactie van de boekbesprekingen zijn in de loop van 1988 door mevrouw T. Pronk overgenomen van T. Jansen.

Selectie van publicistische activiteiten buiten de Boekmanstichting

B. Kempers

'De kunst van het bestuur ten tijde van de stadstaat Siena (Italië)', *Binnenlands Bestuur Management I* (1988), nr. 1, 59-66.

'Slopershamer en witkwast bedreigen naoorlogse decoraties', *Binnenlands Bestuur Management I* (1988), nr. 5, 55-59.

'Ondernemers in de kunst', *Kunst Zaken, 23 Nederlandse bedrijfscollecties in woord en beeld*, 's-Gravenhage 1988, 10-15.

'Moderne bestuurskunst moet voor zichzelf kunnen spreken. Amsterdam: van publiekskunst naar kunstkunst', *Binnenlands Bestuur Management I* (1988), nr. 6, 75-79.

C. Smithuijsen

'De topografie van topkunst', in *Cahier* nr. 4, 1988, stichting NOGC, pag 9 t/m 14
'Politieke presentatie verzorgd door reclame, niet door kunstenaars'. Bespreking van de oratie van Bram Kempers, 'Socialisme, kunst en reclame', in *Binnenlands bestuur* 23-12-1988.

Werkplan 1990

INLEIDING

Het werkplan 1989 dat het bestuur in de herfst van 1988 in zijn vergadering vaststelde, voorziet in de formulering van een aantal aandachtsgebieden, waarop de Boekmanstichting zinvol werk meent te kunnen verrichten. Gelet op de allereerste gegroeide belangstelling voor kunst- en cultuurpolitiek, maar ook vanwege het los van publieke belangstelling staande gewicht dat moet worden toegekend aan een gedegen gedachtenvorming rond de betrekkingen tussen kunst, overheidsbeleid, particuliere zorg en politiek bestuur, tracht de Boekmanstichting zich als onderzoek-en informatiecentrum op deze gebieden verdienstelijk te maken.

De stichting stelt zich als hoofddoel te zorgen voor de overdracht van het cultuurpolitieke ideeëngoed. Door het geven van informatie over en het bevorderen van communicatie in de wereld van kunst, cultuur en beleid tracht de stichting de kring van geïnteresseerden te vergroten. Hoe groter de kring van geïnteresseerden, des te groter de kans dat kunst en cultuur in politieke en andere maatschappelijke circuits waarde en betekenis behouden dan wel krijgen. Door het bijhouden van de bibliotheek en het verzorgen van publikaties schept de stichting de voorwaarden voor de overdracht van ideeëngoed van de ene generatie onderzoekers, publicisten, beleidsfunctionarissen en belangstellenden op de volgende.

De doelstellingen die de Boekmanstichting bij het ontplooiën van activiteiten voor ogen heeft zijn vermeld in het werkplan 1989, maar worden hier gemakshalve herhaald:

- Het bieden van kwalitatief hoogstaande informatie over kunst, cultuur en beleid aan betrokkenen en belanghebbenden uit de sfeer van wetenschap, onderzoek, cultuurbelief en cultuurbestel.
- Het bevorderen van communicatie en discussie tussen wetenschap en beleid op het terrein van de cultuur. Hierbij hoort ook het signaleren van onderzoekswensen en -mogelijkheden, en het formuleren van onderzoeksvoorstellen.
- Het verhelderen van beleidsproblemen op basis van het analyseren van bestaande literatuur en het combineren van onderzoeksgegevens, alsmede op basis van zelf verricht onderzoek.

INFORMATIE

Bibliotheek

Nu de automatisering van de bibliotheek zijn beslag heeft gekregen, zullen er het komende jaar geen grote wijzigingen in de ontsluiting van literatuur plaatsvinden. Het verzamelen en ontsluiten van literatuur op het gebied van kunst- en cultuurbeleid krijgt onverminderde aandacht. Daarnaast zal in 1990 onderzocht worden of het zinvol is om in de toekomst het verzamelgebied van de bibliotheek uit te breiden met radio- en televisieprogramma's op dit terrein.

Als aanvulling op de aanwinstenlijst van de bibliotheek, die in 1990 vier maal zal verschijnen, kunnen er keuzelijsten gemaakt worden over actuele onderwerpen. Mevrouw T. Pronk zal zo'n keuzelijst (een beknopt literatuuroverzicht waarmee snel op de vraag kan worden ingespeeld) maken op het onderwerp 'particuliere bestedingen in de culturele sector', aansluitend op het lopende onderzoeksproject op dat terrein (zie bij: 'Onderzoeksopdracht Prins Bernhard Fonds').

Bij de bibliotheek berust ook het secretariaat van het documentatie-samenwerkingsverband, CUPO genaamd. In dat verband wisselt een aantal culturele instellingen literatuurgegevens uit hetgeen de effectiviteit van alle afzonderlijke inspanningen op dit gebied verhoogt.

Naast het verzorgen van de Aanwinstenlijst zal de bibliotheek een structurele bijdrage leveren aan het verschijnen van het *Boekmancahier*.

Kunst: kroniek en politiek

Onder deze titel zal jaarlijks een boekje verschijnen, bevattende de rubriek 'Kunsten in het Parlement' en de rubriek 'Kroniek van kunst en cultuur'. Beide rubrieken hebben hun eigen ontstaansgeschiedenis. In de Boekmankrant van 1986 verscheen voor het eerst een kroniek van belangrijke gebeurtenissen in het culturele veld, samengesteld door mevrouw T. Pronk. Dit overzicht werd allereerste gewaardeerd. Daarom besloot de stichting met deze kroniek door te gaan. In de afgelopen jaren vond zij onderdak bij het jaarboek en onderging zij een verdere perfectionering, onder meer door de toepassing van een rubricering per beleidsterrein. De publikatie van de parlementaire behandeling startte eveneens in de Boekmankrant. W. Oosterbaan Martinius zette de politieke wapenfeiten van minister Brinkman gedurende de regeerperiode van het kabinet Lubbers I op een rij en voegde daaraan een oordeel toe. Ook zijn activiteiten

werden gecontinueerd en verschenen in de reeks jaarboeken. Nadat Oosterbaan wegens drukke werkzaamheden zijn werk aan de rubriek had beëindigd viel de opdracht om het parlementaire jaar te beschrijven toe aan respectievelijk mevrouw F. Cannegieter en mevrouw S. Hoogervorst.

Recent is besloten de beide rubrieken te combineren en in een afzonderlijke uitgave te publiceren. De behuizing bij het jaarboek werd ruimtelijk problematisch en bovendien was het uit oogpunt van inhoud en thematiek gerechtvaardigd om een splitsing aan te brengen. Immers, de jaarboeken zijn allereerst een podium voor auteurs die essays schrijven over variabele onderwerpen binnen de grenzen van het in de titel gegeven raamwerk 'Kunst en beleid in Nederland'. De kroniek en de parlementaire rubriek zijn constanten in de informatievoorziening die de Boekmanstichting verzorgt: een beschrijving van de gebeurtenissen rond de kunst in het politieke en maatschappelijke krachtenveld, geordend naar het parlementaire jaar.

Om de nieuwe reeks de wind in de zeilen te geven is de eerste aflevering tegelijkertijd een terugblik op zeven jaar cultuurbeleid van de scheidende minister Brinkman. In de op stapel staande aflevering zullen de laatste drie parlementaire jaren worden behandeld, terwijl de kroniek een overzicht biedt van de gebeurtenissen in de sector cultuur over dezelfde periode (1986-1989). Een analyse van de belangrijkste verschuivingen in het kunstbeleid, gerekend over de periode 1982 - 1989 zal in de vorm van een inleiding aan de bijdragen van mevrouw Hoogervorst en mevrouw Pronk worden toegevoegd.

COMMUNICATIE

Boekmancahier

Na een lange periode van voorbereiding is in augustus 1989 het eerste nummer van het *Boekmancahier*, kwartaalschrift voor onderzoek op het gebied van kunst, cultuur en beleid, verschenen. Zoals in het werkplan 1989 werd aangekondigd, wil de Boekmanstichting met dit periodiek vooral de communicatie tussen producenten en gebruikers van onderzoek in de culturele sector bevorderen. Naast de jaarboeken, die eens per jaar verschijnen en die artikelen van een redelijke omvang bevatten, wil het Boekmancahier bijdragen brengen die meer toegesneden zijn op de actualiteit van het kunstbeleid, voor zover het onderzoek daarin een rol speelt. Door de hoge frequentie van verschijning, namelijk 4 maal per jaar, hoopt de Boekmanstichting tevens de discussie die zich over het kunstbeleid afspeelt, te voorzien van het nodige achtergrondmateriaal. Door toestroom van wetenschappelijk getoetste gegevens en van andere onderzoeksgegevens kan die discussie zich verdiepen: de kwaliteit van het debat zal daarmee naar verwachting kunnen worden verhoogd.

Het Boekmancahier bevat naast een redactioneel gedeelte met artikelen over onderzoek, cultuur, theorie en praktijk een informatief gedeelte verzorgd door mevrouw I. van Hamersveld en de uit de aanwinstenlijst bekende reeks boekbesprekingen, onder redactie van mevrouw T. Pronk. De redactie van het cahier bestaat uit de leden van de wetenschappelijke staf van de stichting. Er is een redactieraad waarin zitting hebben B. Kempers, T. Bevers, K. Bruin en mevrouw C. van Lakerveld. De kern van het produktieteam dat de technische voorwaarden creëert voor de regelmatige verschijning bestaat uit G. de Bruin en mevrouw M. van Splunter. H. van Dulken is eindredacteur. Deze staat tevens borg voor de inhoudelijke organisatie, samen met mevrouw I. van Hamersveld en mevrouw T. Pronk.

Inventarisatie Kunstonderzoek

De commissie inventarisatie kunstonderzoek, bestaande uit A.J.F. Köbben, C. Schepel, V. Bina en C. Smithuijsen zal, na een vertraging ten gevolge van het ontbreken van mogelijkheden om het commissiewerk vanuit het medewerkersbestand daadkrachtig te ondersteunen, met haar werkzaamheden kunnen aanvangen nu mevrouw I. van Hamersveld als secretaris aan de commissie - in de wandelgangen commissie Köbben - is toegevoegd. De

werkzaamheden zullen aanvankelijk in het verlengde liggen van datgene wat de heer A. Vijge en mevrouw S. van Hoorn (zie onder 'contactdag' in het jaarverslag 1988) binnen hun stageperiode bij de Boekmanstichting hebben gedaan. Die werkzaamheden beslaan in eerste instantie het verder inventariseren van lopend kunstonderzoek. Dit kunstonderzoek, sociaal-wetenschappelijk, historisch, juridisch en economisch van aard, vindt plaats op universiteiten, en andere onderzoeksinstellingen. De commissie heeft tot taak de respectieve onderzoeksprojecten en -programma's naast elkaar te leggen om te bezien in hoeverre er hiaten zitten in het totaal van de onderzoeksprogrammering, dan wel sprake is van overlappingen. Een volgende fase in het commissiewerk zal aanbreken op het moment dat de commissie haar voornemen verwezenlijkt om ook adviezen uit te brengen die een verdere consistentie en systematiek in het geheel van onderzoeksactiviteiten beogen te bewerkstelligen. De vertegenwoordiging van het departement Cultuur in de commissie Köbben, in de persoon van V. Bina, coördinator onderzoeksprojecten aldaar, maakt het mogelijk ook een relatie te leggen met de onderzoeksprogrammering, zoals die via de overheid gestalte krijgt. Het 'Boekmancahier' zal over de onderzoeksprogrammering informeren, zodat de resultaten van het commissiewerk bredere bekendheid kunnen krijgen.

Europese contacten

De Boekmanstichting maakt deel uit van een samenwerkingsverband van vergelijkbare instellingen in de andere Europese landen, een en ander onder auspiciën van de Raad van Europa. Dit netwerk van Europese boekmanstichtingen opereert onder de naam CIRCLE (*Centres d'information et de recherches culturels de l'Europe*). Met de economische integratie voor de deur wordt een kritische en goed gedocumenteerde reflectie op de Europese cultuur en de Europese culturen van vitaal belang. Vandaar dat mevrouw I. van Hamersveld optreedt als *go-between* tussen CIRCLE en de Boekmanstichting.

Scriptieprijs

Om studenten aan universiteiten en hogescholen te stimuleren tot het doen van kunstonderzoek, is de Boekmanstichting overgegaan tot het instellen van de Boekman-Scriptieprijs. Deze prijs wordt met ingang van 1990 jaarlijks uitgereikt, aan de naar het oordeel van een onafhankelijke jury, beste scriptie over een onderwerp dat betrekking heeft op het maatschappelijk functioneren van kunst. De prijs bestaat uit twee delen: een geldbedrag van f 1.500,- en publikatie van de scriptie, of een bewerking daarvan.

Sociaal-democratie en kunstbeleid

Enigszins overvallen door de regeringscrisis hebben de organisatoren van het congres 'Sociaal-democratie en kunstbeleid' besloten de koers bij te stellen. Nu

wordt afgestevend op een manifestatie in het voorjaar van 1990. Tijdens die manifestatie zullen kopstukken uit de wereld van de sociaal-democratie en uit de culturele sector de degens kruisen op het onderwerp kunstbeleid. De manifestatie zal in grote lijnen verlopen zoals die welke de Boekmanstichting indertijd heeft georganiseerd over kunstbeleid en respectievelijk christen-democratie en liberalisme. Het congres wordt georganiseerd in samenwerking met het wetenschappelijk bureau van de Partij van de Arbeid, de Wiardi Beckmanstichting. Organisatoren zijn P. Kalma (WBS) en H. van Dulken (Boekmanstichting).

Klankrechtwijzer

De verschijning van de 'Klankrechtwijzer', een publikatie over muzikauteursrecht die de Boekmanstichting samen met BUMA/STEMRA verzorgt, is na een uitbreiding van het corps auteurs vastgesteld in het voorjaar van 1990. De bundel, die evenals de 'Beeldrechtwijzer' door de SDU wordt uitgegeven, komt uit in de serie publikaties op het terrein van het auteursrecht, die de Boekmanstichting verzorgt.

Privatisering en cultuur

Samen met de Universiteit van Amsterdam organiseert de Boekmanstichting een bijeenkomst waarop beoefenaren van uiteenlopende wetenschappelijke disciplines hun licht laten schijnen over het bestuurlijke principe van 'privatisering' en de mogelijke gevolgen daarvan voor de cultuur. De bijeenkomst vindt in het voorjaar plaats. Contactpersonen: A. Böhm (UvA), C. Smithuijsen (Boekmanstichting).

Kunstenaarscongres

In samenwerking met de Federatie van Kunstenaarsverenigingen en de Kunstenvbond FNV bereidt de Boekmanstichting een congres voor over de positie van de kunstenaars in Nederland, 10 jaar voor het verstrijken van de twintigste eeuw. Aanleiding voor dit congres zijn de maatschappelijke ontwikkelingen die de afgelopen decennia op het kunstenaarsfront hebben ingewerkt. Schetsten Van den Burg en Kassies nog aanzetten tot onderlinge solidariteit onder de gelederen van de kunstenaars, nu lijkt die solidariteit geheel te zijn vervangen door het 'ieder-voor-zich' op een steeds minder door de overheid gereguleerde markt. Is dat een gunstige ontwikkeling of niet? En hoe ontwikkelt het beroep van kunstenaar zich tegen deze achtergrond? Kunnen er parallellen worden getrokken met andere (vrije) beroepen, of blijft de kunstenaar een uniek, individueel opererend creatief wezen?

Op deze vragen zullen specialisten uit binnen- en buitenland vanuit verschillende

disciplines ingaan. De inzet van het congres (najaar 1990 tot voorjaar 1991) luidt:
is organisatorische eenheid onder kunstenaars nodig of niet?
Organisatoren: F. Diepenbrock (FNV), L. Pirenne (Federatie van
Kunstenaarsverenigingen), C. Smithuijsen (Boekmanstichting).

ONDERZOEK

Onderzoeksopdracht Prins Bernhard Fonds

In het werkplan 1989 staat vermeld, dat de Boekmanstichting in opdracht van het Prins Bernhard Fonds onderzoek doet naar de particuliere bijdrage aan de cultuur, mede in relatie tot de zorg die de overheid zich op dat gebied toerekent. Eind 1990 zullen de resultaten van de onderzoeksactiviteiten, die worden ontplooid door T. Bevers, C. Bruin, B. Kempers en mevrouw S. Hietbrink, in boekvorm worden gepubliceerd als onderdeel in de reeks festiviteiten die het Prins Bernhard Fonds ter opluistering van zijn vijftigjarig bestaan in voorbereiding heeft. Het boek zal licht werpen op de ontwikkelingen in de vorm en de omvang van de particuliere steun aan cultuur, alsmede in de motivatie die aan de verschillende giften ten grondslag ligt. Het thema 'particuliere zorg en overheidssteun' wordt gespecificeerd behandeld. Zo wordt achtereenvolgens gedetailleerde aandacht besteed aan de musea en de beeldende kunst, de letteren, de podiumkunsten en de monumenten. Voorts wordt getracht de in de successievelijke hoofdstukken beschreven ontwikkelingen in de financiering van particulieren en overheden in Nederland met enig cijfermateriaal te staven.

De vorderingen in het onderzoek worden nauwlettend gevolgd door een begeleidingscommissie, bestaande uit N. Wilterdink, voorzitter, P.J.M. de Meijer en A.J.F. Köbben. V. Bina van het ministerie van WVC is waarnemer. Ten behoeve van het opsporen en opleggen van relevante literatuur en andere bronnen (archieven) is mevrouw T. Pronk als vakreferente bij het onderzoek betrokken. Het onderzoek wordt verder begeleid door mevrouw A. van der Bruggen en C. Smithuijsen. Laatstgenoemde coördineert het project.

Cultuur en Economie

Het is zo langzamerhand traditie dat de Boekmanstichting sprekers levert op het tweejaarlijkse congres 'Cultural Economics' dat wordt georganiseerd door de universiteit van Akron (Ohio, USA) in samenwerking met wisselende co-organisatoren. In 1988 droeg C. Smithuijsen een paper bij 'Public spending on Dutch composers' tijdens een aflevering van het congres te Ottawa, Canada. In 1990 zal hij opnieuw een bijdrage leveren, ditmaal over sociale en economische motieven voor culturele steun: publiek domein en privé-onderneming. Daarnaast zal D. Elshout verslag doen van zijn onderzoek naar toegangsprijzen voor de cultuur in Nederland, Europa en de USA. Dit onderzoek doet de

Boekmanstichting in opdracht van en in samenwerking met het 'Amsterdams Uitburo.

Musici in beroeps- en orkestverband: het bestel en de politiek

In de door de Walburg Pers uitgegeven serie over de Historie en kroniek van het Concertgebouw en het Concertgebouworkest zijn tot op heden drie delen verschenen. Het eerste deel behandelt de geschiedenis van gebouw en orkest van het begin (1888) tot 1945. Het tweede deel bevat de geschiedenis vanaf 1945 tot 1988, het jaar waarin het eeuwfeest van 's lands eerste orkest en haar behuizing werd gevierd. Het derde deel biedt een beredeneerde discografie van het Concertgebouworkest. Een vierde publikatie, die begin 1991 zal verschijnen, behandelt het wel en wee van de in 1915 opgerichte 'Vereniging het Concertgebouworkest', de vereniging van de aan het Concertgebouworkest verbonden uitvoerende musici. Naast de geschiedschrijving van deze vereniging zal in het boek worden geschreven over het Koninklijk Concertgebouworkest in relatie tot het Nederlands orkestenbestel, alsmede over de Orchestvereniging in relatie tot de vakbonden en beroepsverenigingen van musici in breder perspectief. De Boekmanstichting zal deze laatste bijdragen verzorgen. Een en ander ligt in handen van mevrouw S. Hoogervorst en C. Smithuijsen. Als archiefonderzoeker is aangetrokken de heer R. Veltman.

Galleries en kunsthandel in Nederland; ontwikkeling en perspectieven

Voortbordurend op het onderzoek naar aankoopbeleid van musea voor hedendaagse kunst (publikatie: 'Directies, collecties en commissies', Boekmanstichting 1989) zal mevrouw T. Gubbels haar verkenningen naar beleid en markt voor beeldende kunst voortzetten. In 1990 zal zij een inventarisatie maken van onderzoek dat nationaal en internationaal naar kunsthandel en galeriebedrijf is gedaan. Hiermee is al een begin gemaakt. Op basis daarvan wordt het instrumentarium ontwikkeld voor een onderzoek naar de stand van zaken in de Nederlandse galleries, eventueel in vergelijking met de situatie in het buitenland. Als theoretisch kader voor het onderzoek wordt gedacht aan professionaliseringstheorieën of sociologische markttheorieën.

Belangrijke aspecten die in ieder geval aan de orde zullen komen zijn: de 'vrijheid' van de markt;

- de ontwikkeling van deze kunstbedrijven in relatie tot overheidsingrijpen;
- de galleries als 'gatekeepers';
- relatie tot andere bemiddelaars;
- relaties met kunstenaars, kopers en musea.

Na een tussenrapportage zal eind 1990 een verslag van het integrale onderzoek het licht zien.

Beeldend kunstbeleid van provincies en vier grote steden

In maart 1989 is in opdracht van WVC het onderzoek gestart naar de besteding van de middelen die het rijk beschikbaar stelt in het kader van de Tijdelijke bijdrageregeling Provinciale Bevordering van Beeldende Kunsten en de Geldstroom Beeldende Kunsten naar de vier grote steden Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en 's-Gravenhage. Gevraagd is om een cijfermatige en inhoudelijke evaluatie van het jaar 1988. Daarnaast wil men inzicht trachten te verwerven in de besteding van de eigen middelen van provincies en grote steden op het gebied van de beeldende kunsten over de periode 1983-1988.

Op basis van de verzamelde financiële gegevens en analyse van beleidsnota's worden interviews gehouden met beleidsmedewerkers, ambtenaren, kunstenaars, adviseurs, galeriehouders, kunstuitleenmedewerkers en anderen. Zo wordt inzicht verkregen in het bestedingspatroon van aankopen, opdrachten, subsidieverlening en andere middelen die provincies en grote steden ter beschikking staan voor het realiseren van een beeldende kunstbeleid. Naast verslaglegging en beoordeling is het de bedoeling om nieuwe ontwikkelingen binnen de kunstwereld te signaleren die in verband met de decentralisatie van de financiële middelen voor beeldende kunst kunnen worden gebracht. Het onderzoek wordt gedaan door mevrouw M. Thijssen. In het voorjaar van 1990 zal de rapportage plaatsvinden.

Vergelijking toegangsprijzen podiumkunsten

In opdracht van het Amsterdams Uit Buro (AUB) te Amsterdam wordt een vergelijkend onderzoek opgezet en uitgevoerd naar de toegangsprijzen van podiumkunsten in Nederlandse steden en in vergelijkbare buitenlandse steden en hoofdsteden in Europa. Daarnaast zal naar enkele steden in de Verenigde Staten worden gekeken. Er blijken geen systematisch geordende gegevens beschikbaar te zijn over toegangsprijzen bij de podiumkunsten.

Doel van dit onderzoek, dat voortborduurt op enige verkennende werkzaamheden van M. Dols (zie Werkplan 1989) is een algemeen overzicht te geven, waarin de toegangsprijzen van de voornaamste podiumkunsten in een aantal landen, die voor een vergelijking met Nederland belangrijk zijn, tegen elkaar afgezet worden.

Ter oriëntatie wordt literatuurstudie verricht en interviews gehouden. De gegevens over de toegangsprijzen worden voornamelijk verzameld uit dagbladen, tijdschriften, programma's en andere publikaties op het gebied van de podiumkunsten uit de desbetreffende landen.

Het onderzoek zal in enkele fases plaatsvinden. De situatie in Amsterdam zal worden vergeleken met die in andere steden in Nederland. Vervolgens zal het buitenland in de vergelijking worden betrokken. Deze globale

onderzoeksresultaten zullen worden afgezet tegen een andere periode, bijvoorbeeld 1985. Een aantal contactpersonen in verschillende steden - zowel in Nederland als in het buitenland - zal geconfronteerd worden met de bevindingen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door D. Elshout.

Restaureren van monumenten

Over de wijze waarop monumenten dienen te worden gerestaureerd lopen de meningen sterk uiteen. Sommige menen dat gebouwen die aan restauratie toe zijn weer in hun meest oorspronkelijke staat moeten worden hersteld; anderen vinden dat het uiterlijk dat een gebouw in de loop der eeuwen heeft aangenomen maatgevend moet zijn voor het restauratieplan. De Boekmansstichting zal door middel van literatuuronderzoek de uiteenlopende standpunten inventariseren. Daarna zal gekeken worden naar de mogelijkheden voor een vervolgstudie op dit terrein. Mevrouw Pronk zal zich met de literatuurstudie bezighouden.

19

19